

діяльності, загальним намірам професійно-особистісного розвитку, здійснюється на основі використання інноваційних технологій та засобів діагностики.

Ці засади стали основоположними нашої концепції базової педагогічної освіти, провідною ідеєю якої є положення про те, що базову педагогічну освіту можна розглядати як систему змістово-педагогічного та організаційно-методичного забезпечення процесу базової педагогічної підготовки студентів до загальнопедагогічної діяльності, в основу якої покладено системний, особистісний, аксіологічний та компетентнісний підходи, які визначають загальні принципи до визначення її структури, спрямованості, змісту й технології реалізації і забезпечують формування у студентів базових педагогічних компетенцій, детермінованих гуманістичними ціннісними орієнтаціями, становлення майбутніх учителів як справжніх суб'єктів педагогічної діяльності, готовими не лише до виконання професійно важливих функцій, а й успішної професійно-особистісної самореалізації упродовж життя.

Література:

1. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения / Под ред. А.И. Пискунова: В 2 тт. - М.: Педагогика, 1982. - Т.1. - 656с.; Т.2. - 576с.
2. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навчальний посібник/ За заг. ред акад. О.Г. Мороза. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2001. – 337с.
3. Развитие народной освіти и педагогической мысли на Украине /X - поч. XX ст./: Нариси/ Редкол.: М.Д. Ярмаченко та ін. – К.: Рад. шк., 1991. – 364 с.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

О.М. Шевченко

Мистецька освіта сьогодення переживає період переосмислення усталених традицій, стереотипів та виникнення інноваційних ідей. Мета й завдання професійної мистецької освіти розглядаються в контексті переходу від авторитарної до гуманістичної педагогіки. У зв'язку з цим очевидними, на наш погляд, стають кілька пріоритетних, важливих для сучасного мистецько-освітнього процесу напрямів його розвитку: особистісно зорієнтований, культурологічний та діалогічний підходи. Саме вони найбільш повно сприяють гуманізації навчального процесу, уможливаючи досягнення гармонії у відносинах між особистістю та соціальною сферою життя. Завдяки їм поповнюються й поглиблюються знання студентів, підвищується рівень сформованості певних якостей, збагачується життєва компетенція, а також формується «людина культури».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наприкінці ХХ століття проблему формування культури студентів вищих музичних навчальних закладів розглядали Л. Коваль, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька та інші. Різним аспектам виховання культури учнівської молоді присвячено також сучасні дослідження В. Андрущенка, В. Арнольдова, О. Бабченко, О. Барабаш, Г. Бриль, В. Бутенка, Л. Бутенко, І. Бужиної, В. Вирового, І. Карпенка, О. Коберника, Л. Коваль, А. Комарової, І. Котенєвої, Є. Коцюби, В. Кудрявцевої, Л. Луганської, С. Пролєєва, С. Шаргородської, І. Шалімова, Г. Шевченко, П. Щербань та інших.

Теоретичне обґрунтування культурологічної освіти майбутнього вчителя здійснене І.А. Зязюном, який розробив методологічні засади формування його культури як передумова готовності не тільки до професійно-педагогічної, але й до суспільно-політичної та соціально-культурної діяльності [2; 3]. Учений правомірно розглядає культурний потенціал учителя як чинник творчого саморозвитку особистості та відводить вищій педагогічній школі провідну

роль у його формуванні. Визначення окремих напрямів культурологічної освіти вчителя пов'язане із дослідженнями О.С. Падалки щодо формування естетичних ідеалів і смаків майбутнього фахівця [7] та Г.Г. Філіпчука стосовно прилучення студентів до національно-культурних надбань українського народу [10; 11].

Виокремлення власне культурологічного аспекту навчання у вищій педагогічній школі здійснене О.П. Рудницькою в процесі дослідження впливу музики на формування інтегрованих складових педагогічної культури вчителя [9]. Вона дійшла висновку, що культурологічна освіта визначає змістовне наповнення життєдіяльності вчителя, а це дає можливість піднятися від повсякденності до широких творчих узагальнень. Нею виявлено зв'язок між розвиненою педагогічною культурою вчителя і його культурологічною освіченістю як сформованими ціннісними якостями, що реалізуються у професійній діяльності, у котрій досвід культури людства інтерпретується як особистісне досягнення. Потенціал культурологічної освіти майбутнього вчителя розкрито в наукових працях Т.І. Рейзенкінд і О.П. Щолокової. Якщо Т.І. Рейзенкінд розглядає взаємодію мистецтв як уніфікований, багаторівневий, поліфункціональний, динамічний засіб підготовки педагогічних кадрів до художньо-просвітницької діяльності [8], то О.П. Щолокова розширює зміст культурологічної освіти до висвітлення цілісної художньої культури як відображення соціального досвіду людства [12]. На її думку, розкриття змісту творів художньої культури в аспекті їх історико-культурної та морально-естетичної цінності надає культурологічного спрямування професійній підготовці майбутнього вчителя. У дослідженнях О.П. Щолокової визначені напрями активізації цілеспрямованої підготовки студента до художньо-просвітницької діяльності, зокрема такі, як єдність особистісного, діяльнісного й діалогічного підходів, опора на творчий метод митців, поглиблений контекстно-диференційований аналіз текстів культур на основі інтерпретацій та аналогій. При цьому дослідниця дійшла висновку про залежність ефективності культурологічної підготовки студентів від рівня використання комплексу мистецтв, який об'єднує різні художні явища й формує цілісне уявлення про художню культуру (див. про це [7, с. 5]).

Цілісна багаторівнева динамічна модель культурологічної підготовки вперше у вітчизняній науці запропонована В.С. Масловим [5]. Структура культурологічної підготовки фахівця, компонентами якої є культурологічна спрямованість навчально-виховного процесу, посилення ролі гуманітарних дисциплін, опора на національну культуру, збагачену кращими зразками світової культури, естетизація діяльності, середовища й побуту, задоволення культурних потреб у дозвілєвій діяльності, передбачає також педагогічне стимулювання культурологічного самовиховання студентів.

Аналіз значної кількості публікацій дозволив зробити висновок: зміст культурологічного підходу до музичної освіти ще не знайшов належного висвітлення у спеціальній літературі.

Оскільки він потребує комплексного розгляду, **метою цієї статті** є аналіз образу «людини культури» у зв'язку зі змістом культурологічного підходу до професійної підготовки майбутніх музикантів-педагогів.

Виклад основного матеріалу. Основною метою культурологічного підходу до професійної підготовки майбутніх спеціалістів є формування «людини культури» Вибір цієї мети передбачає визначення такого образу культури, на який потрібно орієнтуватися, проектуючи культурологічний підхід. О.В. Бондаревська розглядає культуру як середовище, у якому відбувається становлення самобутнього образу людини, а також як середовище, у якому вона зростає й мужніє [1]. Людина стає справжнім творцем культури.

Визначаючи основоположною метою культурологічного підходу плекання людини культури, ми приєднуємося до О.В. Бондаревської, яка тлумачить її як тип особистості, ядро котрої складають свобода, гуманність, духовність, здатність до життєтворчості. Людина культури має високий рівень самосвідомості, почуття власної гідності, самоповаги, незалежність суджень, уміння здійснювати вільний вибір змісту своєї життєдіяльності, лійній поведінки, способів свого саморозвитку.

Образ «людини культури» має відповідати актуальним потребам світового співтовариства в людині, яка орієнтується на співробітництво і не здійснює деструктивних дій. Це означає втілення у підході таких ідей:

1. Людина культури – вільна особистість, здатна до самовизначення як громадянина. Тому педагоги мають формувати в молоді такі якості: високий рівень громадянської самосвідомості й самодисципліни; почуття власної гідності, самоповаги; самостійність; здатність орієнтуватися у світі духовних цінностей; відповідальність за свої вчинки, за вибір свого життєвого шляху; потребу в особистісному і професійному зростанні.

2. Людина культури – духовна особистість, здатна до виховання і самовиховання духовних потреб, зокрема в пізнанні, рефлексії, красі, спілкуванні, у пошуку сенсу життя, щастя, у прагненні до ідеалу. Тому необхідна орієнтація системи виховання на загальнолюдські цінності, світову і національну духовну культуру, філософію, етику, естетику, людинознавство; виховання духовності є основою розвитку творчої індивідуальності.

3. Людина культури – творча особистість, здатна до самоствердження в усіх сферах життєдіяльності. Тому виховання особистості повинно бути спрямоване на розвиток таких властивостей, як потреба в перетворювальній діяльності, поєднання аналітичного та інтуїтивного мислення, здатність і прагнення до життєтворчості.

4. Людина культури – адаптивна особистість, здатна до життя в певному культурному просторі, в умовах діалогу культур, ринкової економіки, нової релігійності. Можливість адаптації до таких умов забезпечують різноманітні глибокі знання, навички спілкування, адекватна самооцінка, що й має бути враховане в системі навчання й виховання.

Отже, людина культури – це втілення культурного начала в людині: свободи, гуманності, творчості, духовності, адаптивності [2, с. 12 -13].

Формуванню людини культури сприяють основні складові культурологічного підходу до сучасної мистецької освіти:

1. *Організаційна робота* із забезпечення професійної підготовки, професійної дисципліни. Вона містить комплекс мистецьких, пізнавальних, організаційних заходів із роз'яснення актуальних проблем педагогічної роботи, формування професійної готовності майбутніх музикантів-педагогів та їхніх духовних інтересів; виховання прагнення до оволодіння педагогічною спеціальністю, новими зразками і системами педагогічної діяльності; прищеплення дисциплінованості, культури педагогічного спілкування.

2. *Просвітницька робота* з поширення й утвердження ідей державотворення, будівництва незалежної, демократичної, розвиненої України; роз'яснення внутрішньої й зовнішньої політики держави з метою формування в майбутніх учителів музики громадянської свідомості та відповідальності за розвиток своєї країни.

3. *Культурно-духовна робота*, яка скерована на розкриття й розвиток духовних і моральних якостей, почуття патріотизму, вірності традиціям українського народу, на задоволення духовних потреб майбутніх спеціалістів через освоєння найкращих духовних надбань українського народу й світової цивілізації; така робота із організації самодіяльної художньої творчості майбутніх учителів музики, яка виховує бажання стати творцем, автором нових зразків мистецтва, що сприяє розширенню меж культури, естетизації педагогічної праці, реальному самоствердженню, самореалізації особистості, естетичному сприйняттю дійсності, культури, власної діяльності.

Ми вважаємо, що такі компоненти культурологічного підходу в мистецькій освіті утворюють складну систему. Кожен із них як частина цілого в більшій чи меншій мірі відображає її сутність, проте вилучення будь-якого з означених компонентів призведе до руйнування цієї системи та деформації її функцій. Нами визначено, що сутність культурологічного підходу виражає внутрішню єдність всіх його елементів, властивостей і процесів. Він виступає певним стрижнем, який задає місце і значення кожного елемента, об'єднуючи їх у певну, відносно завершену цілість.

Висновок. Культурологічний підхід є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної мистецької освіти. Сутність культурологічного підходу в мистецькій освіті полягає в цілеспрямованому та систематичному впливі на духовні інтереси й потреби людини культури з метою прищеплення їй прагнення до самовиховання й самовдосконалення, а також у забезпеченні умов для її самореалізації.

Література:

1. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно ориентированного образования. – Ростов н/Д., 2000. – 160 с.
2. Зязюн І.А. Інтегративна функція культури в інформаційному суспільстві // Професійно -художня освіта в Україні: Зб. наук. праць. – К., 2007. – С. 5 -14.
3. Зязюн І.А. Концептуальні засади освіти в Україні // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – №1 – С.3 -12.
4. Иванова Т.В. Культурологическая подготовка будущего учителя: Монография. – К., 2005. – 282 с.
5. Маслов В.С. Теорія і практика культурологічної підготовки слухачів і курсантів. – К., 1997. – 174 с.
6. Отич О.М. Мистецька освіта: ретроспективний аналіз та сучасні тенденції розвитку в Україні // Тези міжнар. наук. конф. “Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретичні та методичні засади розвитку”. – Київ; Суми, 2004. – С. 22 -24.
7. Падалка О.С. Педагогічні технології: Навч. посібник. – К., 1995. – 252 с.
8. Рейзенкинд Т.И. Теория и практика комплексного подхода к проблеме взаимодействия искусств в профессиональной подготовке учителя музыки. – К., 1995. – 200 с.
9. Рудницька О.П. Музыка і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти. – К., 1998. – 247 с.
10. Філіпчук Г.Г. Політична культура в системі національної освіти // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 2. – С. 32 -44.
11. Філіпчук Г.Г. Філософсько -соціологічні аспекти реформування освіти в Україні // Шлях освіти – 1996. – № 2. – С. 2 -7.
12. Шевнюк О. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: Монографія. – К., 2003. – 165 с.
13. Щолокова О.П. Основи професійної підготовки майбутнього вчителя. – К., 1996. – 172 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО – ГРАФІЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ДІТЕЙ 6-7-РІЧНОГО ВІКУ

О.Є. Білгородська

Актуальність проблеми. Одним із пріоритетних завдань, визначених Національною доктриною розвитку освіти в Україні, є створення передумов для виховання та навчання особистості, здатної творчо мислити, самостійно реагувати на зміни в умовах докорінної перебудови всіх сфер життєдіяльності суспільства. У зв'язку з цим нині модернізується національна система освіти та розробляються новітні концепції виховання і навчання людини.

На перехід від директивної до особистісно зорієнтованої моделі навчання і виховання та на пошук нових шляхів і засобів розкриття неповторного творчого потенціалу особистості орієнтують Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») та Державний стандарт початкової освіти. Дослідження сучасного стану початкової школи в контексті ринкових реформ та їх впливу на освітню галузь дали змогу виявити основну організаційну суперечність системи освіти [8; 9]. Це суперечність між необхідністю забезпечення надзвичайно широкого спектра засобів навчання та виховання, які б сприяли різнобічному розвитку учнів, формуванню художньо-графічних вмінь та навичок, і відсутністю гнучкої системи змісту, форм і методів цієї роботи на рівні кожної школи. Частково розв'язати цю суперечність можливо, забезпечивши створення необхідних педагогічних умов формування художньо-графічних вмінь і навичок дітей 6-7 - річного віку та творчого розвитку молодшого школяра, науково обґрунтованої системи педагогічного впливу на особистість учня засобами образотворчого мистецтва.

Роль молодшого шкільного віку полягає в оволодінні людськими знаннями, навичками та вміннями, в набутті психологічних якостей, необхідних для успішної життєдіяльності. Пізнаючи навколишній світ, розвиваючись розумово, дитина вчиться спостерігати, робити висновки, порівнювати, узагальнювати, в неї виникає інтерес до пізнання та художнього відображення дійсності, явищ природи, відкриття суттєвих зв'язків між речами [12; 13].

Навчання – процес комплексний, який охоплює всі сфери життя дитини. Досвід переконує, що в педагогічній науці та в освітянській практиці, у свідомості учителів, вихователів і батьків існують суттєві розбіжності щодо розуміння понять «підготовка до школи», «готовність до школи», «шкільна зрілість». Як відомо, готовність дитини до школи відтворює якість її загальної і спеціальної підготовки. Перша складається з фізичної, інтелектуальної, особистісно-вольової, мотиваційної підготовки. Друга – з уміння дитини заглиблюватися у процес засвоєння знань, оволодіння певними вміннями, навичками. Інтегративним результатом такої підготовки є готовність дитини до навчання у школі, яка має сформуватися в неї на час завершення дошкільного дитинства.

Відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту» з 2001/2002 навчального року навчання у 1 класі розпочинають діти, як правило, з 6 років. Навчання в початковій школі організовується за єдиним чотирирічним терміном. Період навчання у першому класі є особливо важливим. У цьому віці з ігрової поступово формується навчальна діяльність, яка вимагає від першокласників не лише значного розумового напруження, а й більшої фізичної витривалості, вольових зусиль. Тому навчання